

Liten guide i ordförandeskap

Den 1 juli tar Sverige över efter Tjeckien som ordförande i EU:s ministerråd. Det betyder att svenskar under ett halvår kommer att leda arbetet inom EU och föra EU:s talan i världen.

TEXT: MARTIN ÅLENIUS ILLUSTRATION: JAN OLSSON

Innan och under ordförandeskapet är statsministern ansvarig för regeringens arbete och EU-ministern är ansvarig för förberedelserna inom Regeringskansliet. De andra statsråden i regeringen ansvarar för EU-frågorna inom sina ansvarsområden.

En krävande uppgift

Bland uppgifterna ingår att arrangera över 3 000 möten i Bryssel, Luxemburg och Sverige. Tjänstemän från Regeringskansliet leder i många fall arbetet i de cirka 160 olika arbetsgrupper och kommittéer som finns i ministerrådet. Under ordförandeskapet arrangerar också riksdagen ett antal möten, bland

annat en konferens mellan organen för EU-frågor vid alla nationella parlament i EU. Regeringen beräknar kostnaden för ordförandeskapet till 890 miljoner kronor.

Sveriges period som ordförandeland blir extra intensiv. Det nya parlamentet kommer att formera sig i juli och efter semestern i augusti kommer det att träda i funktion. En ny kommission tillträder i oktober-november och det blir ordförandelandets uppgift att vägleda dessa i sina nya roller.

Vad händer med Sveriges "egna" frågor?

Enligt beslut av Ministerrådet 2006 ska

tre länder som har ordförandeskapen efter varandra ta fram ett gemensamt program. Det ska innehålla de frågor som länderna planerar att arbeta med under 18-månadersperioden, men också mera långsiktiga mål. Sverige ingår i ett triosamarbete med Frankrike och Tjeckien.

De flesta frågor, cirka 80 procent, ärvs från tidigare ordförandeskap och till stor del handlar arbetet om att föra dessa frågor framåt. Ordförandelandets främsta uppgift är därför inte att driva sina egna frågor. I sin planering måste ordföranden dessutom lämna utrymme för oförutsedda händelser, som ekonomiska eller militära kriser i omvärlden som kräver snabba beslut från EU:s medlemsländer.

Tusentals möten ska ge resultat. Klimatet och Östersjön står högt på dagordningen under Sveriges ordförandeskap i EU.

Klimatkrisen i fokus

Tills vidare har regeringen formulerat fem övergripande teman för ordförandeskapet:

- » Klimat, energi och miljö.
- » Jobb, tillväxt och konkurrenskraft.
- » Ett tryggare och öppnare Europa.
- » Östersjöstrategin och relationerna med närområdet.
- » EU som global aktör och fortsatt utvidgning.

I maj redogjorde miljöminister Andreas Carlgren för Sveriges viktigaste frågor på miljöområdet under det kommande ordförandeskapet. Klimatfrågan kommer att ges högsta prioritet och stor vikt kommer också att läggas vid Östersjöstrategin, biologisk mångfald och eko-effektiv ekonomi. Miljöministermötet i Åre i juni och rådsslutsatser inom EU i oktober nämndes som ett par viktiga delmål.

Andreas Carlgren betonar vikten av att vi uppnår enighet inom EU för att kunna få med oss resten av världen när det gäller sänkning av utsläppen av växthusgaser:

– Arbetet under slutskedet av förhandlingarna denna höst kommer att bli helt avgörande för att vi ska nå en ambitiös global överenskommelse vid FN:s klimattmöte i Köpenhamn i december.

Östersjöns överlevnad

Miljöministern vill att det förenade Östersjön pekas ut som ett pilotprojekt i miljöarbete, som ska bevisa att EU inte bara kan arbeta på övergripande nivå, utan också agera på ett konkret område.

– Östersjön ska vara ett exempel för hela unionen på hur utvecklingen kan vändas i ett förgiftat hav, säger Andreas Carlgren.

Biologisk mångfald handlar om att lyfta fram ekosystemens centrala roll för den framtida samhällsutvecklingen och förbereda EU inför antagandet av ett nytt mål på global nivå 2010. Inom området eko-effektiv ekonomi nämnde Carlgren satsningen på hållbara städer som en av de stora möjligheterna.

EU för alla

Regeringskansliet har inrättat ett särskilt sekretariat, KOM-09, som samordnar

kommunikationsarbetet inför och under ordförandeskapet. Enligt Eva Lindhé, informationschef på miljödepartementet, är ett av målen med kommunikationsarbetet att förklara EU-arbetet genom att ta upp frågor som påverkar människors vardag.

– EU påverkar oss alla i vår vardag, mer än vi kanske tänker på, så det är en viktig uppgift att sprida information om arbetet. Deltagandet i EU-val hade säkert varit högre om medborgarna haft större kunskaper om EU.

Regeringen har valt se2009.eu som ordförandeskapets officiella webbadress. Startdatum för webbplatsen är 1 juni.

– Som ordförandeland är det vår uppgift att föra hela EU:s talan. Därför har vi valt att använda domännamnet .eu, för att tydliggöra vem det är som är avsändare. I vår ambition att Sverige tillhör EU:s kärna känns det dessutom naturligt, säger EU-minister Cecilia Malmström.

Läs mer på www.regeringen.se och www.eu-upplysningen.se och www.se2009.eu

ANSIKTET UTÅT

Ordförandeskapets logotyp kommer att användas i all kommunikation och den ska förstärka regeringens ambitioner och mål för ordförandeskapet.

Logotypen med ett "S" inskrivet i en jordglob är en stiliserad grafisk bild av ett ljussken. Globen är ljussatt så att fokus ligger på det norra halvklotet ungefär vid Sveriges geografiska läge. Öppenhet och dialog är ett par av ledorden.

Regeringsmöten och de myndighetsmöten som ingår i det officiella kalendariet får automatiskt rätt att använda logotypen. Möten och aktiviteter som arrangeras av andra organisationer, till exempel riksdag, kommuner och landsting, kan ansöka om att få använda logotypen.

VAD GÖR ORDFÖRANDEN?

Ordförandelandets uppgifter är att:

- » Planera och organisera ministerrådets arbete.
- » Agera ordförande vid cirka 3 300 möten.
- » Sköta kontakterna med Europaparlamentet och Kommissionen.
- » Företräda EU vid möten med andra länder.

Ett mera detaljerat arbetsprogram från regeringen kommer att presenteras när det är dags för Sverige att ta över ordförandeklubban.

Här möts Europa

Att arrangera möten är en viktig uppgift för ordförandelandet. Under ett halvår hålls ungefär 3 300 olika möten.

TEXT: MARTIN ÅLENIUS
FOTO: MARIANNE NILSSON/BOVERKET

Sverige kommer att leda både Europeiska rådets möten, de så kallade toppmötena, och ministerrådets möten. Rådet möts på tre nivåer, med tjänstemän i arbetsgrupper och kommittéer, ambassadörer i Coreper (de ständiga representanternas kommitté) och med ministrar på rådsmöten. Coreper har till uppgift att förbereda rådsmötena på ministernivå.

De flesta möten förläggs till Bryssel och Luxemburg. Det handlar om rådets arbetsgrupps- och kommittémöten, ministermöten och möten med länder utanför EU.

Ministermöten i Sverige

Elva så kallade informella ministermöten kommer att hållas i Sverige under ordförandeskapet. På de mötena fattas inga formella beslut. De äger rum på sju orter: Göteborg, Jönköping, Malmö, Stockholm, Umeå, Växjö och Åre.

Utöver de informella ministermötena ingår 100 övriga möten i Sverige i det officiella kalendarier under det halvår ordförandeskapet varar.

Andra länder

Europeiska unionen har regelbundet möten med länder och organisationer

utanför EU, så kallade tredjelandsmöten. De äger rum på följande nivåer:

- » toppmöten (stats- och regeringschefer)
- » möten på ministernivå
- » möten på senior tjänstemannanivå
- » expertgruppsmöten

Cirka 280 tredjelandsmöten kommer att äga rum under det svenska ordförandeskapet, varav ett sjuttioal på toppmötes- eller ministernivå. Mötena kommer att hållas i exempelvis Sverige, Bryssel och New York.

Möten under ordförandeskapet — ett axplock

Klimat och energi

Åre är platsen för ett informellt miljöministermöte, 24–25 juli. Det handlar bland annat om områdena miljöteknik, ekonomiska styrmedel, energieffektivitet samt förnybar energi. Beslut i vissa frågor kan fattas vid ett formellt energiministermöte i december och mötet är också ett viktigt delmål inför FN:s klimatmöte i Köpenhamn.

Städer och klimat

Det ska ordnas ett toppmöte i Stockholm 14–15 september med titeln Europas städer och den globala klimatutvecklingen.

Deltagare bjuds in från länder inom och utanför EU, intresseorganisationer, globala världsbanken och OECD.

Urban utveckling

I Stockholm ska ett tjänstemannamöte hållas i oktober med UDG (Urban Development Group). I projekt med UDG deltar Boverket i samarbete och erfarenhetsutbyte om hållbar stadsutveckling.

EU och Östersjön

Den 29–30 oktober ska Östersjöstrategin antas i Europeiska rådet. Den viktiga

Östersjökonferensen i Visby äger rum 11–12 juni, alltså innan Sveriges ordförandeskap börjar. Konferensen behandlar EU-programmets roll i genomförandet av Östersjöstrategin.

Långsiktig utveckling

Vision and Strategies around the Baltic Sea 2010 (VASAB) är ett mellanstatligt samarbete om fysisk planering och rumslig utveckling i Östersjöområdet och det styrs av löpande ministerkonferenser. Bland annat kommer ett ministermöte att hållas till hösten.

Hallå där! ANNA UTSI

North Sweden är Norrbottens och Västerbottens gemensamma EU-kontor. Anna Utsi arbetar med ansvarsområdena infrastruktur, klimat, energi och miljö.

FOTO: JUHA ROININEN

Vad gör North Sweden i Bryssel?

– Vi fungerar som en direktlänk till EU för Norrbotten och Västerbotten och vi har kontor i Luleå, Umeå och Bryssel. Fem medarbetare finns i Bryssel, i Umeå arbetar en och så jag i Luleå. Vår uppgift är att bevaka frågor som rör regionen och de verksamheter som påverkas.

Målet är att skapa förutsättningar för regionens företag, högskolor och offentliga verksamhet att bli framgångsrika på EU-arenan.

Vilka kontakter har ni?

– Vi arbetar med intressebevakning gentemot EU:s olika institutioner för att påverka beslutsprocesserna. Det innebär att policyutveckling och ny lagstiftning

på EU-nivå bevakas. Därefter framförs synpunkter från vår regions aktörer tillbaka till Bryssel. En viktig kontakt är DG Regio som bland annat ansvarar för frågor om strukturfondsmedel för att stärka den regionala konkurrenskraften.

Vilka frågor är aktuella?

– Det kommer att bli en intensiv höst och vi arbetar förstås med de teman som prioriteras för tiden för ordförandeskapet. I Bryssel kommer vi till exempel att ordna workshops och Regionernas dag kommer att genomföras på temat energi. Vi kommer också att arbeta mycket med revideringen av det trans-europeiska transportnätet TEN-T.

Hur kan vi på hemmaplan ta del av det som händer i Bryssel?

– Till exempel deltog vi i Europaveckan i Norrbotten som handlade om hur kommunen påverkas av det som händer i EU. På förfrågan håller vi föreläsningar, till exempel har jag hållit ett seminarium med IF Metall med anledning av valet till Europaparlamentet. Vi informerar också vid personliga möten samt på vår hemsida, i nyhetsbrev och särskilda utskick. Ett annan viktig uppgift är att stödja och uppmuntra regionens aktörer att ta del av EU:s finansieringsmöjligheter för att utveckla den egna verksamheten.

Läs mer på www.northsweden.org.

Hög prioritet för Östersjöstrategin

Den marina miljön är högprioriterad under ordförandeskapet. Sverige vill ha ett snabbare och strängare miljöskydd i genomförandet av EG:s direktiv.

TEXT: MARTIN ÅLENIUS

Östersjön är ett särskilt känsligt hav och situationen är allvarlig till följd av bland annat övergödning och utfiskning. För att rädda Östersjön krävs ett gränsöverskridande samarbete. Dessutom kan konkurrenskraft och välbefinnande för länderna runt Östersjön stärkas. Genom ett utvecklat samarbete inom regionen kan medlemsstaterna förbättra transportsystem och energiförsörjning liksom övervakning av exempelvis sjö-

fart, folkhälsa och krishantering.

Miljöminister Andreas Carlgren vill se att Östersjön utpekas som område för ett pilotprojekt inom EU och att detta blir en bärande del i den Östersjöstrategi som EU-kommissionen lägger fram i juni. Östersjön ska bli ett konkret exempel på hur finansiering, jordbruksinsatser och fiskepolitik kan samordnas för att skapa en bättre miljö. Arbetet kan förhoppningsvis komma till nytta även i

andra havsområden inom EU, där stora miljöproblem finns.

– Jag har fått bred uppslutning för detta arbete bland mina miljöministerkollegor i EU, säger Andreas Carlgren, som räknar med att ha genomfört sin turné till samtliga medlemsländer innan ordförandeskapet påbörjas.

Källa: www.regeringen.se

Byggprodukter, energieffektivisering och hissar

Tre direktiv som Boverket arbetar med

Boverket har ansvar för genomförandet av direktiv som direkt berör vår verksamhet. EG-direktivens syfte är ofta att främja fri rörlighet inom EU för varor och tjänster. Hur går det med genomförandet i svensk lagstiftning? Här kommer en lägesrapport.

TEXT: DAN JANSSON FOTO: BRITT-LOUISE MORELL

BYGGPRODUKTDIREKTIVET – PÅ VÄG MOT EN FÖRORDNING

Byggproduktdirektivet (89/106/EEG) rör byggprodukter som tillverkats för att varaktigt infogas i byggnadsverk, det vill säga byggnader och andra anläggningar. Det ger spelregler för att underlätta förverkligandet av den inre marknaden för byggprodukter. Direktivet ger förutsättningarna för CE-märkning genom överensstämmelse med harmoniserade tekniska specifikationer.

Bestyrka produkternas egenskaper

Till skillnad från andra produkt-direktiv går det inte att CE-märka byggprodukter direkt mot krav i direktivet. Här handlar det inte om att enas kring gemensamma produktkrav, utan om tillförlitliga sätt att bestyrka produkternas egenskaper. Det rör sig om sådana egenskaper som är viktiga för att kunna uppfylla väsentliga krav på byggnadsverk i respektive land.

Oavsett varifrån byggprodukterna kommer ska det färdiga byggnadsverket alltid uppfylla kraven i respektive medlemslands nationella bygglagstiftning. Det gäller att läsa på produktdeklarationen som medföljer en CE-märkt byggprodukt så att dess uppgivna egenskaper passar för den avsedda användningen. Man måste välja en produkt som har lämpliga egenskaper för att kunna uppfylla byggregelkrav på exempelvis byggnaders bärförmåga, brandsäkerhet, energihushållning, skydd för hälsa och säkerhet vid användning.

De kraven skiljer sig mellan medlemsländerna och olika byggnadsverk.

Nationella behov beaktas

Nationella behov och förutsättningar ska beaktas vid EG-kommissionens uppdrag till den europeiska standardiseringsen att ta fram nya/ändrade harmoniserade tekniska specifikationer för byggprodukter. På regeringens uppdrag representeras Sverige vid kommittéarbetet av utnämnda experter från Boverket. Många på Boverket arbetar också i tekniska kommittéer och expertgrupper som är knutna till standardiseringen. Myndigheten ansvarar också för marknadskontrollen av byggprodukter.

Annika Wessel är jurist på Boverket och arbetar med byggproduktdirektivet.

– Genom att byggproduktdirektivet är just ett direktiv ger det en viss frihet vid genomförandet av det. När det gäller CE-märkning av byggprodukter är den än så länge frivillig i Sverige och liknande tolkningar görs i Storbritannien och Irland. Medan till exempel hissar, som också omfattas av ett eget direktiv, måste CE-märkas även i Sverige.

– Om en svensk tillverkare vill exportera sina byggprodukter till de flesta andra EU-länder kan han inte avstå från att CE-märka dessa, säger Annika Wessel.

Hon påpekar att CE-märket inte är något kvalitetsmärke utan visar att produktens egenskaper bestyrkts på det EG-

gemensamma sättet och får finnas på marknaden. CE-märkta produkter ska uppfylla all tillämplig lagstiftning, alltså även andra direktiv än byggprodukt-direktivet. Det kan handla om maskindirektivet och lågspännings-direktivet för rörliga portar till exempel. Boverket har skrivit svenska föreskrifter om CE-märkning för bland annat byggprodukter och hissar.

Direktiv blir förordning

– Nu pågår ett arbete inom EU med ändring av byggprodukt-direktivet och att det ska bli en förordning. Då blir det enbart den som gäller för byggprodukter och nationella bestämmelser som kan strida mot förordningen måste tas bort, säger Annika Wessel.

Hon nämner också andragemenskapsinitiativ som berör byggprodukter, till exempel ekodesigndirektivet.

Annika Wessel har också arbetat med tjänstedirektivets genomförande. För Boverkets del innebär det att certifierade sakkunniga personer i byggkontrollprocessen och som inte är godkända av svenska certifieringsorgan ska kunna arbeta lättare i Sverige. På lagnivå krävs liknande ändringar för kvalitetsansvariga och funktionskontrollanter av ventilationssystem, liksom för intygsgivare av ekonomiska planer för bostadsrättsföreningar.

FRÅN DIREKTIV TILL ENERGIDEKLARATION

EG direktivet 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda har gjort avtryck i Boverkets verksamhet. 2003 påbörjades arbetet med att genomföra direktivet i Sverige. Den 1 oktober 2006 trädde lagen om energideklarationer i kraft och en del i att genomföra lagen var att ge förutsättningarna för utbildning och certifiering av företag som har rätt att genomföra energideklarationer.

Boverkets ansvarar för att skriva föreskrifter och hos myndigheten ligger också ansvaret att ta emot och lagra energideklarationerna.

Sverige har kommit långt med arbetet om energideklarationer samt med andra delar av direktivet.

– Ett avtryck är de nya reglerna om energihushållning i Boverkets byggregler, BBR, säger Hans-Olof Karlsson Hjorth,

Boverket, som arbetar med direktivet om byggnaders energiprestanda.

I Sverige har fram till 8 maj 2009 gjorts 130 727 energideklarationer. Det finns 331 ackrediterade kontrollorgan samt 1 390 energiexperter som kan göra deklARATIONEN.

HISSDIREKTIVET FRÅN 1996

1994 kom Boverkets författning om hissar och vissa andra motordrivna anordningar som till exempel motordrivna portar, rulltrappor och senare också skidliftar samt linbanor (BFS 1994:25 med ändringar). Hissdirektivet finns i bilaga 5 i denna författning och gäller för nya hissar med hisskorg. Direktivet rör inte rullramper som till exempel transporterar folk på flygplatser utan där gäller maskindirektivet, liksom för vanliga rulltrappor. Direktivet ska underlätta för rörligheten inom EU för produkter som berörs av direktivet. Boverkets författning togs inte enbart fram för att införliva EG-direktiv, utan

som ett resultat av att föreskriftsansvaret flyttades över från Arbetsmiljöverket till Boverket. Den reglerar hela livskedjan för hissar, förutom skrotningen, det vill säga nyinstallation, ändring av befintliga anordningar, retroaktiva förbättrings krav, besiktning, drift, skötsel och underhåll.

Jaan Karsna på Boverket arbetar med direktivet inom EU.

Lyssnar på sakliga argument

– Jag har lärt mig att EU-kommissionen lyssnar på de mindre länderna om man har sakliga argument som inte styrs av särintressen. De har lyssnat på oss när

det gäller inom vilken noggrannhet en hiss ska stanna på ett våningsplan, vilket är en säkerhetsfråga. Tillverkarna ansåg att detta krav bara ska gälla för hissar som är särskilt utformade för personer med funktionsnedsättningar.

– Kommissionen har också lyssnat på krav att hisstillverkare ska lämna vissa dataprogram och annan specialutrustning som behövs för skötsel och underhåll till hissens ägare och därmed även till mindre serviceföretag. Detta innebär att alla serviceföretag bör kunna få tillgång till specialutrustningen. Det är ju ett sätt att främja fria tjänster, säger Jaan Karsna.

Från grönbok till förordning eller direktiv

Grönbok

En grönbok är ett diskussionsunderlag från kommissionen inom ett visst ämnesområde. Syftet med grönböckerna är att starta en debatt för att få in synpunkter från allmänheten. I vissa fall kan detta leda till en vitbok.

Vitbok

Vitböckerna innehåller förslag till insatser från EU:s sida inom ett visst ämnesområde. Inom vissa områden behövs ingen fördiskussion utan processen börjar direkt med handlingsplanen i form av en vitbok. Baserat på den inkomna reaktionen på grönboken lägger kommissionen sedan fram en mer utarbetad handlingsplan och konkreta lagförslag.

Lagstiftning om gemenskapens insatser på skilda områden kan ske i olika former till exempel förordning eller direktiv.

EG-förordning

En EG-förordning är direkt tillämplig inom hela gemenskapen. Givetvis kan viss övergångstid anges. Medlemsländerna måste ta bort eventuella motstridande nationella författningar; i Sverige lagar, regeringsförordningar och myndighetsföreskrifter.

EG-direktiv

EG-direktiv riktar sig till medlemsstaterna och övriga länder inom EES. Genom anslutningen till gemenskapen har de förbundit sig att genomföra direktiv i nationella rättsordningar. I ett direktiv anges det aktuella syftet som ska genomföras inom en viss tid. Direktiv används när det är lämpligt att det gemensamma syftet genomförs på ett sätt som passar in i respektive lands rätts- och administrativa system.

Frankrike leder EU-samarbete om hållbar stadsutveckling

● Hållbart byggande och stadsutveckling är en högaktuell fråga i hela Europa. Nu leder Frankrike ett arbete med målet att konkretisera innehållet i "Leipzigstadgan om hållbara städer i Europa" som antogs vid det informella ministermötet om stadsutveckling och territoriell sammanhållning i Leipzig i maj 2007.

Det är 16 europeiska länder som medverkar i en franskledd arbetsgrupp. Syftet är att ta fram verktyg och arbetsmetoder som kan underlätta det lokala arbetet med att utveckla hållbara städer i alla dess dimensioner. Målet är att presentera ett resultat under ett informellt ministermöte våren 2010.

Regeringskansliet har gett Boverket i

FOTO: ANDREAS LUNDGREN/BILDARKIVET.SE

uppdrag att representera Sverige. Flera länder, däribland Sverige, skapar nationella undergrupper för att lämna underlag till det gemensamma arbetet. Den svenska samrådsgruppen höll sitt första möte i Stockholm den 1 juni och många deltagare betonade då processer som stöder

helhetsbedömningar och bra avvägningar i målkonflikter.

Mer information om urbansamarbetet finns på webbplatsen – www.rfsustainablecities.eu.

Nordiska byggmyndigheter samarbetar

● I slutet av maj stod Boverket som värd för ett möte med byggmyndigheterna i nordens samtliga länder. Bland annat diskuterades möjligheter till gemensamma regler för inomhusmiljö, brand, energihushållning och klimatanpassning.

Behovet av samarbete över gränserna är tydligt. Exempelvis påpekar Nordiska ministerrådet att de nordiska länderna, trots ett gemensamt byggdirektiv inom EU, har olika krav och specifikationer på ett stort antal områden, vilket försvårar

eller fördyrar tillverkning och import/export av prefabricerade hus i Norden och övriga Europa. Därför vill rådets sekretariat starta ett arbete som under våren 2010 kan resultera i förslag till likartade sätt att skriva regler på de områden där det är lättast att enas.

– När vi nu föreslår revideringar i brandavsnittet i Boverkets byggregler kommer vi att vara väldigt lyhörda för vad de andra nordiska länderna har valt för klasser på till exempel ytskikt,

säger Michael Strömgren, brandexpert på Boverket.

Byggmyndigheternas organisationer ser olika ut i de olika länderna, så gemensamma möten är viktiga för att etablera kontakter med rätt personer.

– Det är viktigt att vi samverkar och utnyttjar varandras kunskaper, då blir vårt arbete med till exempel EU-harmoniseringen både effektivare och bättre, säger Maria Petersson, enhetschef på Boverket.

EU-krav på nollenergihus

● Senast 2019 ska byggnader som uppförs i EU producera lika mycket energi som de förbrukar. Detta ska ske genom nollenergihus med en energiförbrukning som är lika med eller mindre än den som byggnaden producerar.

Förslaget om nollenergihus ska inkluderas i EG-direktivet "Energy performance of buildings" från 2002. I paktet ingår även att EU ska besluta om ekonomiska styrmedel för att uppmuntra energisnålt byggande och även åtgärder på nationell nivå i befintlig bebyggelse involveras.

Definitionen av nollenergihus är enligt parlamentet ett hus vars energiförbrukning är lika med eller mindre än den energi som alstras i byggnaden genom exempelvis solceller eller vindkraft.

Landskapskonventionen ökar ditt inflytande över närområdet

Människors inflytande över sin vardagliga omgivning kommer att stärkas.

Experterna förlorar lite av sin makt. Det kan bli följden om och när Sverige ratificerar den europeiska landskapskonventionen.

TEXT: BJÖRN FORSMAN, FRILANSJOURNALIST
FOTO: JOHN CHANG MCCURDY
BILDARKIVET.SE

Den europeiska landskapskonventionen innehåller en bredare definition av ordet landskap; som ett område så som det uppfattas av människor. Det kan vara unikt eller vardagligt, värdefullt eller vanskött.

Säg ordet landskap och de flesta tänker på något folktomt som finns ute på landet. Men den europeiska landskapskonventionen har en mycket bredare definition: Ett landskap är ett område så som det uppfattas av människor. Detta område må vara unikt eller vardagligt, öde eller tätbebyggt, värdefullt eller vanskött, värt att skydda eller lämpligt att exploatera – landskap är det likafullt.

Konvention från år 2000

Den europeiska landskapskonventionen kallas också Florenskonventionen, eftersom det var i denna stad Europarådets 46 medlemsländer ingick överenskommelsen år 2000.

Sverige skrev tidigt under, men till skillnad från 26 andra europeiska stater har vi ännu inte ratificerat konventionen, det vill säga infört de lagändringar som krävs. Nu är det dock på gång. Riksantikvarieämbetet har utrett frågan och ett förslag är ute på remiss hos berörda

myndigheter.

Tillför helhetssyn

– Landskapskonventionen tillför en helhetssyn som vi saknat i Sverige. Vi har ett väldigt sektoriserat system, från regeringskansliet och nedåt, säger Ulrika Åkerlund, landskapsarkitekt på Boverket. Hon har nyligen skrivit Boverkets remissvar på förslaget.

Sektorsansvar är inte enbart negativt, men det finns enligt Ulrika Åkerlund risk för att samordningsfördelar går förlorade:

– Exempelvis när Naturvårdsverket delar ut pengar för olika naturvårdsinsatser. Medlen får inte användas till kulturvård, trots att natur- och kulturvärden ofta är sammanknippade och det hade gett ett mervärde att samordna.

Underifrånperspektiv

Landskapskonventionen har ett tydligt underifrånperspektiv – alla som vistas i

ett landskap i vardagen eller på fritiden ska ha möjlighet att påverka.

– Det innebär att det inte enbart blir experter som uttalar sig om vad som är värdefullt. Det kan få genomslag i exempelvis storstädernas randområden, när människor spontant börjat använda potentiell exploateringsmark som grönområden, säger Ulrika Åkerlund.

Etablering av vindkraft och odling av energiskog kan också ta längre tid, om fler människor ska involveras i besluten.

– Men konventionen talar mycket om landskapets dynamik och förändring. Den är ingen bevarandekonvention, påpekar hon.

Boverkets uppfattning är att landskapskonventionen är positiv för Sverige och att den bör ratificeras. Exakt hur landskapsperspektivet ska föras in i lagstiftning och portalparagrafer vill Boverket gärna vara med och tycka till om.

Kosterhavets nationalpark blir den första marina nationalparken i Sverige. Den består av 38 600 hektar havsområden och 1 000 hektar landområden. Den invigs i september med en inramning av EU:s miljöministrar.

Marknadskrafterna ska värna om biologisk mångfald

Skulle vi värdera naturens rikedom högre om den fick en tydlig prislapp? Kan grönstruktur väga lika tungt som infrastruktur? Samtidigt som den traditionella naturvården fyller hundra år vill regeringen under det svenska ordförandeskapet diskutera nya sätt att värna den biologiska mångfalden – genom att utnyttja marknadskrafterna.

TEXT: BJÖRN FORSMAN, FRILANSJOURNALIST FOTO: LASSE LINUSSON/SCANPIX

EU:s miljöministrar kommer att stå på rad och gratulera när Sveriges artrikaste havsområde i början av september får det starkaste formella skydd ett stycke natur kan ges.

Då invigs Kosterhavet, vårt lands första marina nationalpark, längst norrut i det bohuslänska havsbandet. Samtidigt invigs en norsk motsvarighet, Ytre Hvaler, på andra sidan den gemensamma sjögränsen.

Men det är inte för att fira att det är ett hundra år sedan Sverige inrättade Europas första nationalparker som ministrarna träffas i Strömstad den 8–9

september. Utan i stället för att diskutera varför EU och världen tycks ha misslyckats med att bromsa den galopperande förlusten av biologisk mångfald.

Miljöpolitisk profilfråga

Vid sidan av klimatet är nämligen utarmningen av den biologiska mångfalden en av de främsta miljöpolitiska profilfrågorna under Sveriges ordförandeskap.

Skälet är att Sverige tidigare varit drivande i frågan. Det så kallade 2010-målet, om att till detta år hejda förlusten av biologisk mångfald, kom till på svenskt initiativ i samband med

toppmötet i Göteborg 2001. Regeringen vill nu ena EU inför det uppföljningsmöte som hålls inom FN-konventionen för biologisk mångfald nästa år.

Sverige har inte heller lyckats särskilt väl på området. År 2005 tillkom vårt sextonde miljömål – Ett rikt växt- och djurliv. Där ingår som delmål att till 2010 helt stoppa förlusten av biologisk mångfald. Men utsikterna att infria målet bedöms som dystra.

Långsamma processer

– Redan när målet var nytt gjorde Naturvårdsverket en väldigt pessimistisk

bedömning. Ekosystemets processer är långsamma och det vi gör i dag kan mycket väl vara värdefullt först på 20–30 års sikt, säger Lars Berg på miljödepartementet, som förbereder ministermötet i Strömstad.

– Samtidigt dras vi med en ”utdöende-skuld” från tidigare förmyndelser.

Inte heller delmålet om att vi till 2010 ska nyttja våra biologiska resurser på ett hållbart sätt, så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå, lär gå i uppfyllelse.

– Det är fortfarande oklart vad ett hållbart nyttjande egentligen innebär. Regeringen har nyligen fått in en redovisning från Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Fiskeriverket, men detta har ännu inte hunnit omsättas i politik, säger Lars Berg.

Även om Sverige har ambitionen att arbeta brett för att minska hotet mot den biologiska mångfalden, så är det särskilt en åtgärd som fått politisk vikt: Att öka antalet skyddade skogsområden.

Jord- och skogsbruk största hotet

Detta är inte underligt, för effektiviseringen av skogsbruket hör till det som slagit hårdast mot rikedom av naturtyper och arter i vårt land under de gångna decennierna. Den andra tunga faktorn är jordbrukets rationalisering.

– I skogen utgör det största hotet mot många arter att det nästan inte finns någon gammal skog kvar, säger Johan Bodegård, chef för Artdatabanken.

Inom jordbruket har rationellare brukningsmetoder och större enheter, plus den fortsatta användningen av bekämpningsmedel och gödsling, lett till en liknande utveckling.

– Tusentals hektar av åker som helt saknar träd, buskar och stenrosen är som en öken för många arter. Det kunde lika gärna vara asfalterat.

Pris på naturens tjänster?

En metod för att ge de gröna aspekterna större tyngd skulle kunna vara att tilldela dem ett ekonomiskt värde – alltså just det som miljöministrarna ska ventilera i Strömstad.

Men går det verkligen att sätta en prislapp på den nytta som naturen gör för oss människor – så kallade ekosystemtjänster?

Professor Greg Morrison på Chalmers i Göteborg gjorde nyligen en förstudie om Mälarens värde, på uppdrag av några vattenverk i Stockholmsregionen.

Han tycker att begreppet ekosystemtjänst är intressant och användbart. Det skulle kunna få oss att omvärdera naturresursen vatten, något som vi ofta tar som en självklarhet utan kostnad.

Men han varnar samtidigt för svårigheten att sätta ett pris på alla de funktioner som vatten uppfyller.

– Vissa av Mälarens värden går att prissätta. Exempelvis att den ger underlag för dricksvattenproduktionen, fiske och utvinning av vattenkraft. Och att den tar emot och renar dagvatten och

avloppsvatten, förklarar Greg Morrison.

Höjer fastighetsvärden

– Men andra nyttigheter är lite svårare att värdera – som att den är trevlig att bo vid och höjer fastighetsvärden eller att sjön ger tillfälle till bad, fritidsfiske och skridskoåkning.

Detsamma gäller värdet av Mälaren som farled – 4 500 fartyg passerar Södertälje kanal varje år.

Det finns även värden som enligt Greg Morrison är ”ogripbara” i ekonomiska termer: Natur- och kulturupplevelser och sjöns förmåga att parera klimatförändringar hör till dem.

Att sätta prislappar på ekosystemens tjänster skulle enligt

Lars Berg på miljödepartementet ändå kunna bidra till att det blev ekonomiskt fördelaktigt att nyttja den biologiska mångfalden på ett hållbart sätt. Men den svenska regeringen har inte något färdigt koncept i bakfickan:

– Frågan behöver diskuteras i grunden, det finns invändningar och en stor brist på kunskap: Hur mycket är en viss ekosystemtjänst värd? Hur kan vi veta det? Vem har rätt att få ersättning?

Några svar kan nog ges av miljöekonomen Pavan Sukhdev, som på uppdrag av EU-kommissionen och Tyskland arbetar med en rapport om vad förlusten av biologisk mångfald kostar mänskligheten.

Han kommer till Strömstad för att presentera en delrapport med förslag till beslutsfattare.

FAKTA – FN-KONVENTIONEN OM BIOLOGISK MÅNGFALD

Detta har hänt: FN-konventionen om biologisk mångfald kom till efter det globala miljömötet i Rio 1992. Tio år senare antog konventionen, på svenskt initiativ, ett specifikt mål: Till år 2010 ska förlusten av biologisk mångfald i världen tydligt minska.

Trots den försiktiga formuleringen – förlusten ska alltså bara bromsas in – pekar det mesta på att målet inte uppnås.

Nästa år samlas konventionens undertecknare för att följa upp 2010-målet och skapa en strategi för framtiden.

EU har antagit en ambitiösare handlingsplan, nämligen att helt hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010. Men EU-kommissionen konstaterade redan i slutet av förra året att detta inte kommer att lyckas.

En global FN-studie från 2005, Millennium Ecosystem Assessment, lyfte fram den ekonomiska betydelsen av biologisk mångfald och så kallade ekosystemtjänster.

Inom EU pågår en uppföljande studie, The Economics of Ecosystems and Biodiversity, ledd av den indiske ekonomen Pavan Sukhdev. Den beräknar kostnaderna för förlust av biologisk mångfald och utarmade ekosystem, en parallell till klimatfrågans ”Stern-rapport”.

För att förbättra utbytet mellan forskare och beslutsfattare diskuteras också att skapa en motsvarighet till IPCC, FN:s klimatpanel – Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES).